

Planiranje karijere mladog pjevača

Todorović, Aleksandra

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Music Academy / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:378015>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

IV. ODSJEK

ALEKSANDRA TODOROVIĆ

**PLANIRANJE KARIJERE MLADOG
PJEVAČA**

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

IV. ODSJEK

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

IV. ODSJEK

**PLANIRANJE KARIJERE MLADOG
PJEVAČA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. art. Martina Gojčeta Silić

Student: Aleksandra Todorović

Ak. god.: 2016/2017.

ZAGREB, 2017.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

izv. prof. art. Martina Gojčeta Silić

Potpis

U Zagrebu, 20.06.2017.

Diplomski rad obranjen 05.07.2017. ocjenom

POVJERENSTVO:

1. izv. prof. art. Martina Gojčeta Silić _____
2. izv. prof. art. Martina Zadro _____
3. izv. prof. art. Snježana Bujanović-Stanislav _____
4. red. prof. art. Lidija Horvat Dunjko _____
5. nasl. izv. prof. art. Giorgio Surian _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

Ne postoji jedinstvena formula za uspjeh, svaki glazbenik ima svoj put.

SADRŽAJ

SAŽETAK

1. UVOD	3
2. ZDRAVLJE PJEVAČA	3
2.1. Fizičko zdravlje	4
2.2. Psihičko zdravlje	6
3. OBRAZOVANJE	10
4. PRIPREMA ZA OPTIMALNU IZVEDBU	12
4.1. Trema i nervoza	12
5. OSNOVNI PROMOTIVNI MATERIJALI	13
5.1. Biografija/CV	14
5.2. Fotografija	17
5.3. Web sajt	18
6. SNIMANJE DEMO SNIMKE	19
7. AUDICIJE	22
7.1. Priprema i savjeti za audiciju	22
8. POČETAK PROFESIONALNE KARIJERE	25
9. SAVJETI I MIŠLJENJA POZNATIH OPERNIH PJEVAČA I DIRIGENATA ...	26
9.1. Usklađivanje privatnog i poslovnog života	27
10. ZAKLJUČAK	29
11. LITERATURA	31

SAŽETAK

U radu su predstavljeni osnovni i najbitniji koraci za postizanje uspješne karijere opernog pjevača. Rad započinje zdravljem koje je apsolutno preduvjet za bilo što u životu sa akcentom na psihičko zdravlje. Na to se nadovezuje važnost obrazovanja, pripreme nastupa i savladavanje treme. Zatim slijede detaljni praktični savjeti izrade osnovnih promotivnih materijala i snimanja demo snimki. Potom se razrađuje tema audicija i način pripreme za istu uz vrlo korisne savjete. Na samom kraju su izneseni savjeti i smjernice nekih poznatih opernih pjevača i vokalnih pedagoga. Rad je prepun savjeta izvučenih iz mnoštva različite literature koji će biti od velike koristi svakom mladom pjevaču.

Ključne riječi: zdravlje, obrazovanje, promotivni materijali, audicije, karijera

SUMMARY

This paper presents all the basic and important steps for becoming a successful opera singer. The introduction starts with health, which is an absolute condition for anything in life, where the emphasis is on psychical health. In addition, education, preparation for performance and managing stage fright are equally important. This all is followed by detailed and practical tips for producing basic promotive material and making a demo recording. The next step is about developing a theme for audition, also followed by a useful consultation. The ending contains recommendations and guidelines from some famous opera singers and vocal pedagogues. Never the less, this paper is rich with suggestions that were taken from different literate pieces that can be beneficial for any young singer.

Key words: health, education, promotive material, auditions, career

1. UVOD

Kako se i sama bavim opernim pjevanjem, tijekom studija sam primijetila da se jako malo govori na temu planiranja karijere i da se zapravo jako malo o tome generalno zna, barem u Hrvatskoj. Smatram da je ova tema od izuzetnog značaja i da će moj rad pomoći mladim pjevačima pri građenju karijere, a možda i nekima da shvate da li je to uopće njihov životni poziv. Dugo vremena sam istraživala na temu operne karijere, prikupljala materijale i sve najbitnije ću iznijeti u ovom radu. Ova istraživanja nisu uključivala jedino opernu literaturu, već i opću literaturu koja govori o uspjehu, srećnom životu, motivaciji i slično. Velikim dijelom ću se u radu osvrnuti na psihičko zdravlje i ponašanje, iz razloga što mislim, a isto tako sam i mogla zaključiti prema literaturi da je ovo jedna od presudnih stvari za uspjeh. Neću se baviti temom tehnike pjevanja, jer je ova tema izuzetno opširna i zahtjevala bi pisanje još jednog rada. Želim zato da naglasim da je dobra tehnika pjevanja za karijeru jedna od najbitnijih stvari i da ću rad pisati sa pretpostavkom da ju je pjevač već izgradio jako dobro za stadij planiranja karijere. Također želim istaknuti da osim dobre tehnike pjevanja, pjevač mora imati prirodene predispozicije (sluh, muzikalnost, sluh za strane jezike, glazbenu inteligenciju, ugodnu boju glasa...) da bi mogao imati opernu karijeru. Ovdje također treba dodati i da je vrlo često potreban i faktor sreće, iako se sve češće dokazuje da sami kreiramo svoj život i da je sreća stvar odluke i rada na sebi. Osvrnuću se u radu i na detaljno kreiranje promotivnih materijala i snimanje demo snimki, kao i na pripremu za audicije koje su toliko važne svakom opernom pjevaču. Cilj ovog rada je educirati mlade pjevače na njihovim prvim koracima prema opernoj karijeri, te ih nadahnuti i motivirati da hrabro krenu u izazove koji se nalaze na putu ka uspješnoj opernoj karijeri.

2. ZDRAVLJE PJEVAČA

Ono što je svakako najbitnije i sa čime i biram da započnem rad je zdravlje pjevača. Ono je glavni preduvjet za uspjeh. Svaki pjevač mora biti svjestan važnosti zdravlja te osvijestiti sve navike koje loše utječu na njegovo zdravlje. Također je izuzetno važno poznavati sebe fizički, ali i duhovno. Zdravlje naravno ne podrazumijeva samo fizičko već naravno i psihičko.

2.1. Fizičko zdravlje

Da bi pjevač mogao iskoristiti svoj puni potencijal u pjevanju, prva i osnovna stvar je da ga služi zdravlje, jer je pjevačev instrument njegovo tijelo. Posebno bi trebao obratiti pozornost na zdravlje glasnica, koje su glavni dio njegovog instrumenta. Bitno je da redovito odlazi doktoru te provjerava zdravlje glasnica. Također, moralo bi se znati na koji način čuvati glasnice, ali i cijelo tijelo.

Od presudne važnosti je dobar san. Da bi se očuvalo zdravlje glasa ali i kompletnog organizma potreban je redovit i kvalitetan san. Nedostatak sna uzrokuje različite psihičke, fizičke i emocionalne tegobe, a u ekstremnim slučajevima i smrt. Vrlo često je nedostatak sna uzrok pretilosti, jer usljed nedostatka sna tijelo proizvodi više grelina¹, a manje leptina². Da bi san bio kvalitetan bitno je zaspati prije ponoći, par sati prije spavanja ne piti nikakve napitke koji sadrže kofein (kava, čaj...), trebalo bi izbjegavati piti alkoholna pića navečer, isto tako treba izbjegavati teške i obilne obroke prije spavanja, također nekih sat vremena prije spavanja ne bi se trebalo gledati televizor, ekran kompjutera, mobilnog telefona i slično, te se preporučuje prigušiti svjetlo u prostoriji u kojoj se boravi. Prostoriju bi trebalo prozračiti prije spavanja te da u njoj nije niti previše toplo, ali niti previše hladno. Uz to, ukoliko je potrebno može se odspavati tijekom dana, ali to nije preporučljivo svaki dan i ne dulje od 30 minuta. Preporučuje se da se svaku večer i svako jutro liježe i budi u približno isto vrijeme.

Zatim, iduća bitna stvar je hidratacija tijela. Dvije trećine čovjekovog tijela sastoji se od tekućina, i gubitak od tek 2% tekućine tijela dovodi do konfuzije i problema sa pamćenjem. Također hidratacija je bitna za zdravlje i elastičnost glasnica. Preporučuje se dnevno konzumirati 6 do 8 čaša vode. Pravilna hidratacija organizma ne znači piti vodu tek kada se osjeti žeđ. Voda se treba piti mnogo prije no što se pojavi osjećaj žeđi, jer to znači da je tijelo dehidrirano.

---

¹ Prazan želudac luči grelin koji informira endokrine žlijezde mozga o nedostatku hrane u sistemu za varenje i stvara osjećaj gladi. Pod uticajem grelina, apetit se povećava. Hormon grelin je povezan sa hormonom rasta pa tako podstiče tijelo na tjelesni razvoj, također je dokazano da visoka koncentracija grelina pojačava memoriju i koncentraciju.

² Hormon koji učestvuje u regulaciji tjelesne mase, metabolizma i reproduktivnih funkcija. Proizvode ga ćelije masnog tkiva (adipociti) a koncentracija u krvotoku mu je proporcionalna ukupnoj količini masnih naslaga u organizmu. Porast nivoa leptina, daje informaciju da je organizam sit i apetit se smanjuje.

Da bi se spriječila natečenost glasnica (promuklost), čvorići na glasnicama i slično, što je najgora noćna mora svakog pjevača, trebalo bi znati način kako ih čuvati. Trebalo bi izbjegavati bučna mjesta, uzdržavati se od glasnog i dugog pričanja, pretjerano dugog pjevanja, bitno je usavršavati tehniku pjevanja, izbjegavati pjevanje pri osjećaju umora, izbjegavati zagušljive i zadimljene prostore, pušenje, alkoholna pića, prezačinjenu hranu i naravno, najbitnije, imati redovit i kvalitetan san, te piti dovoljno tekućine. Kada dođe do promuklosti, odnosno natečenosti glasnica, od velike pomoći će biti umjerena doza šumećih tableta kalcija, jer kalcij smanjuje otok glasnica, i najbolje je popiti kalcij prije spavanja jer tada najbolje djeluje usljed mirovanja glasnica. Također treba piti puno tekućine i izbjegavati pričanje i pjevanje, te naročito šaptanje koje samo još više opterećuje glasnice.

Treba također obratiti pažnju na lijekove koje pjevač konzumira. Neki lijekovi utječu direktno ili indirektno na glasnice i zbog toga treba biti na oprezu. U tabeli 2.1. prikazani su farmakološki učinci na pjevačev glas uzrokovani najčešće korištenim lijekovima.

Tabela 2.1.

LIJEKOVI	UČINCI NA GLASNICE
Antihistamini	Dehidracija
Antidepresivi	Isušivanje, umirivanje
Antitusici	Dehidracija
Antiemetici	Dehidracija
Antihipertenzivi	Kašalj
Dekongestivi	Suhoća, podrhtavanje
Kortikosteroidi	Slabost mišića, gljivična infekcija
Aspirin/Protuupalni lijekovi	Krvarenje glasnica
Sedativi	Isušivanje, umirivanje
Anti-bebi pilule	Gubitak visokih nota
Neurološki lijekovi	Podrhtavanje
Anabolički steroidi	Gubitak visokih nota
Vitamin B	Širenje krvnih sudova
Vitamin C	Povećano izlučivanje urina (prevelika doza)
Vitamin A	Suhoća
Vitamin E	Krvarenje glasnica

Izvor: *The singer's guide to complete health* (Anthony F. Jahn, MD, 2013: 262)

2.2. Psihičko zdravlje

Psihičko zdravlje je uistinu ono od čega ovisi uspjeh pojedinca. Ono je također glavni pokretač gotovo svih fizičkih bolesti tijela. S obzirom da psiha toliko utječe na život čovjeka treba joj se itekako posvetiti. Svaki pjevač koji uistinu želi i ima preduvjete za postizanje uspjeha mora puno pažnje posvetiti razvoju samosvijesti, izučavanju sebe i svog duhovnog svijeta, te nadogranji istog. Morao bi osvijestiti i izučiti različite načine ophođenja prema ljudima, ali i događajima, kroz učenje, opažanje i praksu naučiti koji su to pravilni načini ponašanja sretnog i uspješnog čovjeka. Neki od glavnih ciljeva i preduvjeta za postizanje uspjeha su pozitivan stav prije svega, duševni mir, osjećaj sreće i zadovoljstva, osvještavanje sebe i svojih potencijala, postavljanje konačnog cilja i svrhe istog, prihvatanje odgovornosti,

razumijevanje ljudi i događaja oko sebe, kontroliranje ega i tako dalje. Meditacija je također od izuzetnog značaja za pjevača. Zahvaljujući meditiranju pjevač postaje fokusiran, razvija svijest, povećava koncentraciju, otklanja stres i emocionalne probleme i relaksira se i fizički i psihički. Što je pjevač fizički, mentalno i duhovno zdraviji, više može biti fokusiran na strast i ljepotu pjesme. Bez svega ovoga, ne samo u ovom poslu već i u svim drugim profesijama, neuspjeh je gotovo siguran.

Prva stvar koju bi se svaki mladi pjevač morao zapitati i definitivno znati, prije nego što započne planiranje karijere, jeste da li je pjevanje uistinu za njega. Da li je ono njegov osobni odabir, ili je nastao pod nečijim utjecajem (najčešće roditelja). Ovu odluku isključivo donosi pjevač, onako kako on sam osjeća da je najispravnije. Ukoliko ima problema prilikom donošenja odluke može se svakako konzultirati sa nekim bliskim ljudima kojima vjeruje ili potražiti profesionalnu pomoć (psihologa), ali apsolutno mora imati na umu da to mora biti isključivo njegova odluka i da jedino on sam može znati i osjećati koji je njegov pravi poziv. Zatim tijekom donošenja odluke treba istražiti i uvidjeti da li ima osnovne preduvjete (sluh, muzikalnost, muzička inteligencija) za postizanje uspjeha, te kakve sve izazove karijera nosi sa sobom i da li je spreman nositi se sa svim tim. Ne treba zaboraviti također da se uspjeh jedino postiže ako se radi ono što se voli i u čemu se uživa, na taj način se lakše nosi sa izazovima i lošim stvarima koje su neizostavan dio svake karijere. I ne samo to, već se radeći ono što se voli i u čemu se uživa postiže unutarnje zadovoljstvo, raste samopouzdanje, proširuje se znanje, raste motivacija i ono što je jedna od najbitnijih stvari publika i suradnici uistinu osjete kada neko voli i uživa u pjevanju, te samim tim i oni osjećaju zadovoljstvo i žele to osjetiti iznova i iznova.

Dakle, ukoliko je pjevač razmotrio sve ranije rečeno i donio odluku da je to njegov pravi poziv, napravljen je prvi korak ka građenju karijere pjevača. Idući usitinu bitan korak je odabir profesora pjevanja. Imati dobrog profesora je utoliko bitno jer je doslovno nemoguće čuti kako naš glas zvuči. Zbog toga se pjevači oslanjaju na istrenirano uho svog profesora koji im potom daje povratne informacije, te ih uči savladavanju i usavršavanju pjevačke tehnike. Dobar profesor je netko tko omogućava učenje, rast i mentorstvo u sigurnoj, mirnoj, odgojnoj atmosferi, uzajamno poštivanje, gdje nema mjesta sramoti i osudi. Dobar profesor također sluša povratne informacije studenta i daje korisne savjete. Naravno, gotovo svaki pjevač u nekom trenutku svoga puta naiđe na profesora koji mu ne odgovara, sa kojim se ne

slaže i sa kojim je atmosfera pri radu stresna. Razlog za ovo leži nekada u studentu, a nekada u profesoru. Ukoliko se pjevač nađe u ovakvoj situaciji korisno može biti savjetovanje sa kolegama i mentorima kojima vjeruje, te vidjeti može li se situacija popraviti. Treba osvijestiti da je odnos dvosmjerna ulica i da nikada nije kriva samo jedna strana, uvijek se mora krenuti od sebe. Ako uvidi da rješenja nema, promjena profesora je najbolja odluka. Ovdje se radi o pjevaču i njegovoj karijeri, o njegovom glasu, te nastavak rada sa profesorom s kojim ima loš odnos i koji ga uči tehnici koja ne odgovara njegovom glasu može jako naštetiti njegovim glasnicama, samopouzdanju, te ga zaustaviti na putu ka uspješnoj karijeri. Naravno u ovakvim situacijama se treba znati ponašati ljudski i kulturno prije svega, bez osuđivanja i okrivljivanja, biti u mogućnosti razumjeti drugu stranu i iz takvog odnosa izaći sa zahvalnošću. Kao prvo, pjevač je naučio što mu ne odgovara pri radu, kako možda ne treba pjevati, kako da se nosi sa stresom, strahom od autoriteta i sličnim situacijama, ali isto tako je naučio i neke dobre stvari koje će možda uvidjeti tek nakon što prođe neko određeno vrijeme. Ukoliko pjevač ne želi da ode od profesora s kojim nema dobar odnos zato što misli da profesor može ugroziti njegov budući uspjeh, treba znati da nitko osim njega samoga to ne može napraviti. Koliki god utjecaj da ima profesor, pjevačev talenat i kvalitet je ono što dovodi do uspjeha. Treba znati da strah paralizira i dovodi do neuspjeha, i zato ga uvijek treba biti svjestan i prevladati ga, strah je najjače oružje protiv uspjeha.

Još neke bitne karakteristike osobnosti koje pjevač mora imati su sportski karakter, motiviranost i zdrava ambicija. Bitno je da je pjevač u stanju držati kontrolu nad instiktima i nagonima, da vlada sobom na način da može odoliti iskušenjima. To znači da treba znati što je bitno za postizanje cilja, treba izučavati psihologiju i metode rada na sebi. Treba imati hrabrosti nerijetko se izložiti rizicima, jer vrlo često upravo iz rizika nastane uspjeh. Također je uistinu od velike važnosti osvijestiti da je neuspjeh dio uspjeha. Ova profesija je takva da se do uspjeha dolazi jako sporo, najviše iz razloga što je proces razvoja spor. Postoji zapravo veliki broj faktora zbog kojih je ovaj proces tako spor. Zato na ovom putu treba biti oprezan, jer se vrlo lako skrene na pogrešan put. Treba biti discipliniran, izbjegavati ono što nije dobro za glas, odnosno drugom riječju znati čuvati glasnice. Također, treba osluškivati i pratiti svoje instinkte, njegovati iskrenost, naučiti biti smiren, te ostati uvijek pozitivan i tražiti inspiraciju i motivaciju u životima uspješnih ljudi. Ovo su na neki način sve borbe sa

samim sobom, i to treba naučiti i prevladati i truditi se da taj proces ne traje predugo. Nakon toga dođe borba sa okolinom, odnosno tuđa mišljenja i sugestije.

Ne treba zapostaviti rad na svome duhu cijelim putem, o čemu smo pričali na početku ovog poglavlja. Svako novo iskustvo, i dobro i loše, donosi nova saznanja i podiže svijest. Na putu će uvijek biti i uspona i padova i treba se znati nositi i sa jednim i sa drugim. Naravno, posebno se treba znati nositi sa padovima, odnosno neuspjesima, a da bi se to moglo moraju se osvijestiti neke stvari kao npr. ocjenjivanje pjevanja. Ocjenjivanje nečijeg pjevanja je vrlo osobna stvar u smislu da je glas pjevačevo tijelo i da samim time pjevači najčešće kritike, neuspješne audicije i slično doživljavaju na osobnom nivou. Nerijetko povezuju svoju vrijednost sa neuspješnim nastupima, audicijama i kritikama. Da bi se sa ovim mogao nositi pjevač prvo treba osvijestiti koliko vrijedi, koliki talenat i potencijale ima, i mora vjerovati u sebe. Druga stvar je da mora znati da ne postoji čovjek kojega svi vole, znati da je posve normalno da se nekome sviđa ili ne sviđa njegov glas ili način na koji pjeva i muzicira. To je stvar osobnog ukusa. Ljudi koji sjede u žirijima također ocjenjuju i donose odluke velikim dijelom na osnovu svog osobnog ukusa i mišljenja, te svojih osobnih iskustava. Pjevač mora biti u stanju prihvatiti i kritiku i pohvalu, ali isto tako znati od koga dolazi neka kritika ili pohvala i na osnovu toga odrediti da li je ona relevantna i vrijedna pažnje. Ako pjevač ima neuspješnu audiciju ili loš nastup trebao bi prići tome sa pozitivne strane i umjesto da se grize i ljuti na sebe i sve oko sebe, prihvatiti da nije imao najbolji nastup koji može imati i da je to uredu, te da će idući put biti bolji. Uvijek treba ići hrabro u izazove, preuzeti odgovornost i ne gledati nazad. Bitno je da je pjevač samokritičan i objektivan koliko god to može biti. Pjevač bi trebao povremeno istraživati i uspoređivati svoje pjevanje sa nastupima pjevača iz svoje generacije i svog faha kako bi mogao dobiti neku objektivnu sliku sebe. Osim toga, ukoliko redovito dobija loše kritike na pjevanje i nastupe od strane većine ljudi oko sebe, naročito od uspješnih profesionalaca, morao bi se zapitati da li je ovaj poziv stvarno za njega.

Obzirom da karijera sa sobom nosi i bitne odluke i žrtve, bitno je da pjevač sebi odredi prioritete, te da li će uraditi sve za uspjeh ili će nekada i reći ne. Za ovakve odluke i žrtvovanja nema pravila, najbitnije je da je u miru sa svojom odlukom. Isto tako, život pjevača nosi sa sobom koliko uživanja toliko i stresa, česta putovanja ukoliko aktivno nastupa u operama ili koncertno, i zbog toga svega dolazi do

usamljenosti. To može postati jako teška situacija velikoj većini, i ukoliko u bilo kojem trenutku karijere pjevač osjeti pritisak, nezadovoljstvo, i da to jednostavno nije ono što osjeća da je dobro za njega i njegov život treba dozvoliti sebi da ode, dozvoliti sebi da prekine tu karijeru i započne neku drugu koja mu se tada čini da je ona prava. Posve je normalno i zapravo čest slučaj da se ljudi u tijeku karijere iznenada odluče odustati i započeti nešto posve drugo. Ljudi se svakodnevno mijenjaju kroz različita iskustva i nije čudno da se u nekom periodu života i ciljevi mijenjaju.

Također, ako pjevač iskusi veliki uspjeh treba obratiti pozornost na ove stvari. Iako uspjeh donosi sa sobom dobre stvari i olakšanje sa materijalne strane, sa druge strane donosi neke druge tegobe. Jedan dan pozornost velikog broja ljudi će biti na pjevaču, a već idući dan neće biti nikoga oko njega, što može biti veliki psihički izazov. Također može doći do unutarnjih psihičkih promjena u smislu predavanja svog života u ruke egu, te zbog toga može doći do krize i problema u obitelji, braku i drugim odnosima. Zbog ovoga svega je također bitno da se već od samog početka pjevač počne baviti svojim duhovnim životom.

Poanta je u putovanju, treba uživati svaki dan puta do uspjeha, definirati što za svakog pojedinog pjevača predstavlja uspjeh i ne ispuštati ga iz fokusa. Ukoliko pronađe užitak ili smisao u svakoj otpjevanoj kitici čeka ga osjećaj ispunjenja bez obzira gdje ga glazba bude vodila.

3. OBRAZOVANJE

Prvi korak prema ostvarenju uspješne karijere pjevača jeste obrazovanje. Kroz obrazovanje pjevač kao prvo uči i usavršava tehniku pjevanja. Savladavanje tehnike je od izuzetne važnosti iz razloga što pjevač zahvaljujući dobroj tehnici može slobodno muzicirati, dobija kvalitetan ton, ugodan za uho slušaoca i čuva zdravlje glasa. Da bi se tehnika pjevanja savladala do neke više razine koja je potrebna u profesionalnom svijetu potrebne su godine rada i vježbanja, te svakako dobar profesor. Kao što sam navela u samom uvodu ovog rada, neću pričati o tehnici, ali svakako se podrazumijeva da je dobra tehnika pjevanja jedan od osnovnih preduvjeta za ovu profesiju. Svaki pjevač prolazi različit put razvoja, te se tako i njegova tehnika razvija različitom brzinom, te u različitim godinama života. Potrebno je minimalno deset godina rada da bi čovjek postao ekspert u svome poslu, a to isto vrijedi i za ovu profesiju. Kroz obrazovanje je izuzetno bitno i korisno da pjevač stekne što više općeg obrazovanja, da se upozna sa osnovama dirigiranja, scenskim

tehnikama, glazbenim oblicima, solfeggiom, s povijesti glazbe, itd. Također, kroz obrazovanje je bitno i da nauči izabrati repertoar prigodan za njega samoga, te da nauči stilove u pjevanju. Važan detalj u pjevačevom obrazovanju jeste informiranost o modi odnosno trendovima izvođenja. Naprimjer, kod nekih se pjevača slušajući snimke može čuti kako imitiraju pjevače od prije pedeset ili više godina što se recimo više ne tolerira kod modernog slušatelja i kritike, već se to sada naziva manirizam. Također, 80-ih godina 20. stoljeća se vratilo veliko zanimanje za barokne opere i oratorije, te se tako i uvukla navika pretjerivanja u „povijesno informiranom“ izvođenju (ravan ton, bez vibrata i alikvota), ali se sve češće napušta takva praksa izvođenja i puno više se tolerira „prirodnije“ izvođenje. Treba isto tako naglasiti koliko je opširna vokalna literatura, za razliku od gotovo svih drugih instrumentalnih literatura. Dovoljno je iznijeti činjenice da je samo Donizetti napisao 70 opera ili da je Wolf napisao oko 400 pjesama, i naravno onda kada bi se spojila sva vokalna literatura svih skladatelja bilo bi nemoguće za života upoznati se sa svom tom literaturom. Jako je bitno osvijestiti količinu postojeće vokalne literature i svakako se truditi proširivati vlastito poznavanje iste. Također, bitno je i stjecanje znanja i iskustava kroz različite nastupe, natjecanja, seminare i ljetne škole, što je od velike koristi i važnosti za napredak. Poželjno je da pjevač radi i uči od stručnjaka iz različitih stilskih razdoblja glazbe, da bi naučio na koji način se što i kako pjeva u nekom glazbenom razdoblju. Kroz obrazovni sustav pjevač upoznaje ljude koji već žive profesionalne karijere, polako se uključuje u čitav svijet opere i najčešće saznaje kako i što dalje treba činiti kada završi obrazovanje. Bitno je da uloži trud i rad u učenje što više jezika, posebno onih najčešće korištenih u operama (njemački, talijanski, francuski, engleski, ruski...), jer poznavanje jezika je jedna od osnovnih stvari potrebnih u ovom poslu. Izuzetno je bitno da i nakon završenog obrazovanja nastavi učiti i raditi na razvijanju tehnike pjevanja, te da sakuplja nove informacije i nova iskustva i da se konstantno usavršava i razvija. Kroz starenje tijelo se mijenja i pod utjecajem hormona najviše dolazi do promjene glasa, pa tako nije neuobičajeno da u kasnijim tridesetim godinama pjevač promijeni fah. Isto tako, glasnice su mišići koji ako se ne treniraju slabe i odumiru, i zapravo se dešava ista stvar kao kod sportaša koji iz nekog razloga prestanu sa treninzima te tako ispadnu iz forme i kondicije. Zbog svega ovoga sam toliko puta naglasila koliko je značajno kroz cijelu karijeru usavršavati tehniku. I bez obzira što pjevač završi školovanje od velikog je

značaja konstantno tijekom karijere imati profesora pjevanja koji će biti od velike pomoći samom pjevaču, koji će biti njegovo uho i njegova podrška.

4. PRIPREMA ZA OPTIMALNU IZVEDBU

Savladavanje nastupa je jedan od najvećih izazova za svakog pjevača. Ono zahtjeva kao prvo dobru i sigurnu tehniku pjevanja, a uz to i određeni mentalni trening, te dosta prakse. Svakom pjevaču je potreban različiti vremenski period da bi savladao nastup, odnosno da bi postigao višu kvalitetu javnog nastupa. Kroz život pjevača tehnika oscilira i ona nije sve što čini pjevača. Sveukupan dojam podrazumijeva i jednostavne fraze, psihičku zrelost i psihičku pripremu, ne usredotočavanje na teška mjesta prilikom izvođenja i slično. Baš iz razloga što tehnika tijekom života oscilira nikada ne treba prestati raditi na njoj. Svaki pjevač, da bi mogao doći do faze kada ima optimalne izvedbe, mora kao prvo imati disciplinu. Disciplina podrazumijeva da se pjevač pridržava određenih životnih navika. To su naprimjer ne konzumiranje preslane i začinjene hrane, gaziranih pića, zatim izbjegavanje konzumiranja alkoholnih pića i cigareta, odlazak na spavanje prije ponoći i barem osam sati kvalitetnog sna, redovita fizička aktivnost i naravno redovito vježbanje pjevanja i ne dulje od dva sata. Ovo su samo neka osnovna pravila kojih bi se svaki pjevač trebao pridržavati kako bi bio u dobroj pjevačkoj kondiciji, ali i da bi ga služilo zdravlje. Kao i uvijek i za ova pravila postoje iznimke, zato je bitno da svaki pjevač pronađe za sebe što mu najviše odgovara i također koje to navike staju na put njegovoj pjevačkoj kondiciji i zdravlju, te iste izbaciti iz svog života.

4.1. Trema i nervoza

Najveći izazov u savladavanju nastupa je najčešće većini pjevača trema. Trema sa sobom nosi niz poteškoća, vrlo često onih koje pjevač ne očekuje. Kao prvo uzrokuje vrlo često plitak dah, i nemogućnost pravilnog korištenja dijafragme. Također utječe na samopouzdanje i stav pjevača, te uzrokuje nemir i nemogućnost potpune koncentracije. U nekim slučajevima čak dolazi do vrtoglavice, mučnine, malaksalosti, probavnih smetnji i slično. Trema ima i svojih dobrih strana i apsolutno je poželjna ali u malim količinama, odnosno takozvana pozitivna trema. Pozitivna trema pospješuje koncentraciju, i generalno kao takva čini da nastup bude ispunjen posebnom energijom. Pozitivna trema zapravo predstavlja ono posebno uzbuđenje koje daje tu posebnu energiju i omogućuje da izvedba bude na nekoj posve čarobnoj

razini, te isto tako kvalitetnija nego na probama. Ukoliko pjevač nema nikakvu tremu tada može postići kvalitetan nastup, ali uglavnom u tom stanju nastup bude neke prosječne kvalitete, jer nema onog uzbuđenja. Naravno za sve postoje iznimke.

Kao prvo da bi se pjevač riješio treme koja loše utječe na njega, mora prvo razumjeti da je trema zapravo strah. Taj strah s druge strane nastaje zbog osjećaja odgovornosti, nedostatka samopouzdanja, straha od poznatih imena u publici ili žiriju, misli nastalih zamišljanjem potencijalnih scenarija, nedovoljne pripremljenosti i slično. Potrebno je osvijestiti da je strah zapravo posljedica nebivanja u sadašnjem trenutku, već konstantan boravak u prošlosti i budućnosti. Misli koje nastaju tada uzrokuju strah. Treba razumjeti da strah izazivamo sami sebi mislima. Tijelo jednako fizički reagira kada je pod utjecajem treme od javnog nastupa i kada je u životnoj opasnosti. Da bi se strah savladao potrebno je suočiti se sa njim, što znači imati što više nastupa i audicija. Također je potrebno meditirati, kako bi se podigla svijest pjevača, da bi kada mu dođu misli koje uzrokuju strah postao svjestan misli te ju zaustavio prije nego što ona uzrokuje emociju straha. Dakle putem meditacije se postiže kontrola misli, i ona je izuzetno oružje u borbi protiv straha, odnosno treme. S druge strane, bitno je da je pjevač potpuno spreman za nastup, da zna jako dobro repertoar koji će izvoditi, jer mu ovo daje osjećaj sigurnosti i opet na neki način umanjuje tremu. Potrebno je ostati pribran, umiriti se, tako što će se koncentrirati na polako i duboko disanje koje automatski opušta tijelo, a isto tako umiruje um. Još jedna bitna stvar koja je često od velike pomoći je pozitivno razmišljanje. Preporučuje se da prije samog izlaska na scenu pjevač srčano i tiho sebi kaže „Jes, jes, jes“, „Ja vrijedim“ ili neku sličnu afirmaciju koja će učiniti da pjevač osjeti veće samopouzdanje, sigurnost i pozitivnost. Isto tako preporučuje se da se pjevač smije kada ima tremu, da pronađe izvore smijeha i radosti, jer smijeh daje signal tijelu da je sve dobro. Korisna je vrlo često i vizualizacija kompletnog nastupa unaprijed. Svaki pjevač mora pronaći svoj način opuštanja i savladavanja treme i nervoze, to naravno podrazumijeva edukaciju i puno nastupa putem kojih će moći isprobati i uvidjeti što je za njega od pomoći, a što nije.

5. OSNOVNI PROMOTIVNI MATERIJALI

Za uspješnu karijeru potrebno je imati i dobre promotivne materijale putem kojih će pjevač predstaviti sebe. Promotivni materijali su potrebni za dogovaranje nastupa,

privlačenje publike i prodavanja glazbe koju nudite. Najosnovniji promotivni materijali koje bi pjevač trebao imati su biografija, fotografije i snimke.

Na samom početku bilo bi poželjno da pjevač napravi od sebe brend. Pod ovim se podrazumijeva da otkrije i podijeli svoju misiju, nešto posebno, nešto što ga čini jedinstvenim i posebnim, nešto zbog čega će se izdvajati iz grupe mnogih talentiranih i dobro istreniranih pjevača. Potrebno je da istakne ono po čemu je poseban i jedinstven. Pjevačeva interpretacija glazbe je njegov način komunikacije, način da pozitivno utječe na svijet i njegova slika i brend bi trebali biti produžetak te pozitivne energije. Pjevač bi trebao napraviti neku vrstu svoga jedinstvenog loga. On bi trebao sadržavati ime, vrstu glasa, te osobne podatke (kontakt telefon, e-mail adresu, web sajt). Zatim treba izabrati efektivnu i upečatljivu vrstu fonta i raspored svega i uvijek u tom istom obliku koristiti „logo“ na svim svojim promotivnim materijalima.

5.1. Biografija/CV

Sljedeći jako bitan promotivni materijal kojeg svaki pjevač mora imati je biografija. Ona mora privući pozornost čitaoca, te izazvati želju da ga čitalac čuje kako pjeva. Da bi biografija bila zanimljiva i privlačna čitaocu, treba znati što u nju staviti, kako, na koji način i kojim redoslijedom iznositi informacije, itd. Ona ne treba biti duža od jedne stranice i treba izbjegavati suhoparna nabranja. Naravno, u zavisnosti od događaja i mjesta gdje se koristi, biografija može biti i obimnija. Tajna pisanja dobre biografije je u tome da se piše iz perspektive čitaoca. Da bi se skratilo vrijeme pisanja biografije, te da bi bila što kvalitetnija i zanimljivija za početak treba napraviti listu potencijalnih stvari koje bi se mogle staviti u biografiju. Tu spadaju mjesta gdje je pjevač nastupao, gradovi, države, festivali i slično, te nabrojati apsolutno sve. Zatim na listu treba staviti sve nagrade, stipendije i natjecanja koja je osvojio, te projekte koje je snimio. Također treba zapisati svoj najčešće izvođeni repertoar, 5 do 8 najčešće izvođenih kompozitora, premijere novih dijela i nastupe na kojima će tek izvoditi neki zanimljiv repertoar. Potom treba zapisati imena umjetnika sa kojima je surađivao, citate iz pisama preporuke i od strane kritičara (uz odobrenje autora), interesantne ne-glazbene hobije i interese, neke anegdote o recimo razlogu odabira pjevačke karijere ili neobičnu priču nastalu tijekom učenja i usavršavanja. I za kraj treba zapisati edukacijske informacije, škole koje je pohađalo, diplome koje ima, svoje poznatije profesore, učitelje, seminare kojima je prisustvovao i dirigente sa kojima je radio. Nakon što je lista gotova treba odrediti sa čime započeti biografiju.

Treba proći ponovno kroz listu i izabrati 3 najimpresivnije stvari koje mu se čine da će zaokupiti pozornost čitaoca. Šta god da izabere, početak biografije ne smije biti nešto sa samog početka glazbenih iskustava, jer biografija ne bi trebala biti pisana kronološkim redoslijedom. Zatim, treba grupirati srodne stvari zajedno, ali ne po godinama i lokacijama, već recimo grupirati nagrade i stipendije i slično. Kada su u pitanju neke generalizirane rečenice recimo da pjevač ima raznolik repertoar, treba tu izjavu potkrijepiti nekim dokazima, odnosno detaljima, kao naprimjer od Monteverdi-ja do Haydn-a, i od Schumman-a do Harbison-a. Bez detalja koji će potkrijepiti generaliziranu izjavu pjevač neće biti uvjerljiv i gubi kredibilitet. Treba se oduprijeti svim potrebama da koristi grandiozne izjave. Nakon što je biografija završena treba naći i popraviti gramatičke i pisaće greške, te pročitati biografiju na glas, jer na taj način se mnogo lakše uočavaju greške. U cilju sastavljanja što bolje biografije evo nekoliko savjeta o tome što pisati, a što ne pisati u biografiji.

Dobre stvari:

- Istaknuti najimpresivnija dostignuća, nagrade, diplome i slično;
- Pisati biografiju u trećem licu: koristiti on/ona, i gospodin/gospođa/ica (nikako u prvom licu)
- Treba biti pažljiv pri pisanju datuma. Nema potrebe pisati datum osvajanja svake nagrade, nastupa, stipendije ili diplome. Puno je bitnije što se desilo, a ne kada.
- Napisati sve svoje kontakt podatke ispod imena na vrhu stranice, te odvojiti dva reda od teksta biografije za lakše čitanje.

Loše stvari:

- Ne pisati kronološkim redoslijedom!
- Ne koristiti izjave poput „Najbolji u svojoj generaciji“ ili slično, osim ako se citira izjava cijenjenog i poznatog mentora.
- Ne koristiti klišeje poput „poseban“ i slično, osim što je kliše uz to je i suvišno. Svatko od nas je po definiciji individua, pa nema potrebe navoditi nešto što se podrazumijeva. Također izbjegavati upotrebu klišeja poput „zvijezda u usponu“, „imao/la je čast studirati u klasi..“, „vrlo brzo je postao/la jedan/na od...“ ovo sve zvuči banalno i mehanički. Ne pokušavati „uljepšati“ biografiju

sa jakim, lijepim riječima i uljepšanim jezikom. Koncentrirati se na činjenice same priče koja ostavlja dojam, a ne na pridjeve.

Nakon što je objašnjen način pisanja biografije koja će se koristiti na koncertima, web sajtu, te drugim promotivnim materijalima, treba obratiti pozornost na pisanje CV-a koji se zahtjeva na audicijama u opernim kućama ili audicijama za neke ljetne škole ili seminare (masterclass). Dakle, CV za ove prilike zapravo treba biti što više sažet i egzaktn. Ne bi trebao biti duži od jedne stranice. Ukoliko je pjevač pjevao puno uloga, koncerata, seminara, ljetnih škola, i slično treba odrediti što od toga ne mora staviti u CV. Jedina stvar koju operne kompanije zapravo zanima jeste koje je operne uloge pjevač pjevao, gdje i kada. Sve druge stvari su suvišne. Ukoliko pjevač nema puno otpjevanih uloga, onda se mogu uvrstiti i neke druge ranije navedene kategorije nastupa, ali i dalje sve treba da bude na jednoj stranici. Redoslijed informacija koji se preporuča je: Ime/vrsta glasa/fotografija, adresa stanovanja, kontakt telefon i e-mail adresa, stečeno obrazovanje, predstojeće produkcije, operno iskustvo, oratoriji, koncerti, seminari... Posljednje tri stvari se navode ukoliko pjevač nema dovoljno iskustva na opernoj sceni. Na sami vrh stranice potrebno je staviti ime i vrstu glasa i to velikim slovima, te ispod toga napisati kontakt podatke manjim slovima. Kontakt podaci bi trebali sadržati minimalno e-mail adresu i kontakt telefon, ali se preporuča napisati i adresu stanovanja u slučaju da operna kuća ponudi ugovor ili da pjevaču šalje informacije o audicijama. U gornjem desnom uglu bi trebala stajati fotografija pjevača, odnosno njegov portret i to u dobroj rezoluciji i u dobrom kontrastu. Ona ne bi trebala biti niti premala, ali niti da dominira stranicom, a da li će pjevač koristiti fotografiju u boji ili crno-bijelu ostaje njegov osobni izbor. Zatim, kada se zapisuje stečeno obrazovanje, trebalo bi se pisati stečene diplome od najkasnije prema najranijoj. Škole iz djetinjstva ne treba uvrštavati u CV. Sljedeća stvar koja bi se trebala navesti u CV-u su nadolazeće produkcije. Trebalo bi navesti sve uloge koje će se zasigurno izvoditi u skorijoj budućnosti, a prilikom pisanja naziv opere napisati nakrivljenim slovima. Primjer: Datum – uloga – *opera*/kompozitor – kompanija (operna kuća). Nakon nadolazećih izvedbi, slijedi pisanje uloga koje je pjevač već izvodio i gdje. Na vrh ove liste trebalo bi pisati najčešće izvođene uloge, pa sve manje i manje, kronološkim redoslijedom. Ako je ista uloga izvođena više puta u različitom

vremenskom periodu u istoj opernoj kući odnosno sa istom kompanijom onda se može navesti od koje do koje godine je izvođena. Primjer: 2008-2011 – Violetta – *Madam Butterfly* – Puccini – Opera Maximus. Ukoliko pjevač nema puno izvedenih uloga može listi nakon što navede uloge, dodati koncerte i oratorije koje je pjevao. Ne preporuča se nabrajati svaku scenu koju je radio na fakultetu, svaku ariju koju je pjevao na nekom manje bitnom mjestu i slično. Ukoliko na kraju stranice ostanu mjesta mogu se dodati neke zanimljive informacije o samom pjevaču kao npr. „Kvalificirani joga instruktor“, „Profesor pjevanja godinu dana u Japanu“ i slično. Ne preporuča se navoditi koju hranu, serije, knjige, filmove i slično voli. Font koji se preporuča za korištenje pri pisanju CV-a je veličine 11 ili 12, Times New Roman je bolja opcija od Arial, ali se i Arial može koristiti. Ne treba koristiti prekomplicirane i preukrašene fontove, čak ni za ime i vrstu glasa. Razmak između redova ne bi smio biti niti preuzak, ali niti preširok. Ukoliko se pjevač prijavljuje na audiciju i za zbor bilo bi dobro napraviti poseban CV za zbor. U CV-u za zbor se preporuča ostaviti izvođene uloge, te dodati zborske ugovore sa svim zborovima sa kojima je pjevač nastupao. Također, pri pisanju naziva opera, naziv treba pisati jezikom na kojem je opera izvođena. Na samom kraju bi se trebalo provjeriti da li je sve dobro napisano i snimiti CV u PDF formatu. U naziv dokumenta treba staviti ime, vrstu glasa i CV. Primjer: Aleksandra Todorović – sopran – CV.

5.2. Fotografije

Fotografije su najmoćnije sredstvo komunikacije. Ona ostavlja prvi dojam o pjevaču. Kroz fotografiju se pokazuje inteligencija, samopouzdanje, mašta, senzibilnost, ali isto tako s druge strane negativna sliku o pjevaču, arogancija, narcisoidnost, nezrelost i slično. Fotografija bi trebala odavati pravu sliku pjevačeve osobnosti i ono što je posebno u njegovoj interpretaciji glazbe. Svaki pjevač bi trebao imati nekoliko različitih vrsta fotografije koje će koristiti u različitim prilikama. Poželjno je i preporučuje se da fotografije odišu glamurom, jer svijet opere obožava glamur. Obavezna fotografija je portret. Fotografija portreta je obavezna na svim natjecanjima i audicijama. Također poželjno je imati nekoliko vrlo jednostavnih, svečanih fotografija, ali i po neku umjetničku, neuobičajenu, te različitih formata. Pri odabiru fotografa treba birati onoga čiji rad pjevač uistinu voli, bilo bi dobro da to bude netko tko je specijaliziran za fotografiranje

glazbenika. Nakon odabira fotografa, potrebno je pripremiti se za fotografiranje. To podrazumijeva odabir vrste fotografija koje pjevač želi, formalne ili neformalne, portret, cijelo tijelo ili dijelove tijela, fotografiranje u zatvorenom ili otvorenom prostoru, što obući, kako se našminkati, nakit koji će možda nositi, treba razmisliti o osvjetljenju, raspoloženju i stilu fotografije. Pri odabiru odjeće preporuča se birati što jednostavniju odjeću i što jednostavniji i decentniji nakit. Preporuča se imati jednu fotografiju u klasičnoj crnoj odjeći, također bilo bi poželjno imati i fotografiju u odjeći u kojoj pjevač najčešće nastupa, ali treba pripaziti na količinu detalja na odjeći ili pri odabiru nakita, jer lice mora doći do izražaja. Dobro je imati i crno-bijele fotografije. Što se tiče šminke, preporuča se angažiranje profesionalnog šminkera, ali isto tako treba obratiti pozornost da nema previše šminke na licu, jer laganim i prirodnim izgledom će publika moći lakše da pjevača prepozna bez šminke. Na fotografijama se sa lica lako čitaju misli, zato tijekom fotografiranja pjevač treba imati onu misao koja će izazvati emociju koja predstavlja njega i ono što želi da se vidi na fotografiji. Fotografije koje će pjevač koristiti treba imati u formatu visoke rezolucije (8X10 inch, 300 dpi TIF), te isto tako u formatu niske rezolucije (8X10 inch, 72-150 dpi JPEG). Prije samog fotografiranja poželjno je da pjevač ima dobar san noć ranije, da pripremi dan ranije sve što je potrebno za dan fotografiranja, te da se opusti na dan snimanja metodama koje mu odgovaraju, jer kamera čita sve što je u mislima. Nije na odmet ponijeti češalj i četku, labelo za usne (da se ne bi lijepile usne za zube prilikom smijanja), puder u prahu (da bi se lako prekrila mjesta na licu koja se sjaje zbog osvjetljenja) i ukoliko ima potrebu pjevač može povesti prijatelja ili pustiti glazbu da mu pomogne da se opusti tijekom fotografiranja.

5.3. Web-sajt

Web-sajt je odlična platforma za samopromociju, mjesto gdje se pjevač može i treba predstaviti. Kako živimo u vrijeme kada se internet naširoko koristi, treba biti u korak sa vremenom i već u ovo vrijeme se očekuje od pjevača da ima svoj sajt i svoje promotivne materijale dostupne javnosti. Najbolje mjesto za objedinjavanje svih tih promotivnih materijala je definitivno vlastiti web-sajt. Postoji nekoliko besplatnih internetskih stranica koje pružaju besplatno pravljenje web-sajta i vrlo jednostavnih za korištenje. Neke od najpoznatijih stranica su WordPress, Wix i Weebly. Naravno tu su i mnoge stranice koje naplaćuju svoje usluge, kao recimo

Squarespace. Na pjevaču je da odluči kakvu vrstu web-sajta hoće, te koliko novca želi uložiti u samopromociju. Preporučuje se da web-sajt izgleda jednostavno, atraktivno i lako za korištenje. Web-sajt treba sadržati kao prvo kontakt podatke pjevača. Ovo je izuzetno bitno, jer nije nemoguće da se neki agent ili organizacija zainteresira za pjevača i poželi kontaktirati pjevača. Zbog ovoga je poželjno postaviti kontakt telefon ili barem opciju na web-sajtu za kontaktiranje putem e-maila i upita. Iduća stvar koju bi web-sajt trebao sadržati su fotografije pjevača. Preporučuju se što glamuroznije fotografije i osim takvih, trebale bi se među fotografijama naći i one iz raznih opernih produkcija pjevača u raznim kostimima, što kontrastnije to bolje. Pored fotografija svakako je poželjno postaviti neke snimke pjevača, barem demo snimke. Naravno jedna od neizbježnih i obaveznih stvari na sajtu je apsolutno biografija pjevača. Isto tako nije loše postaviti i CV koji se može lako preuzeti sa stranice. I za kraj je poželjno postaviti i listu nastupa koji će uslijediti te točne datume izvođenja, kao i onih nastupa do unazad godinu dana. Web-sajt služi da poveže pjevača i one koji žele stupiti s njim u kontakt, ponuditi poslove, pa čak i savjete i zato treba vrlo oprezno i promišljeno dizajnirati sajt i postaviti sadržaje koji će pjevača predstaviti na pravi način.

6. SNIMANJE DEMO SNIMKA

Glazbenici trebaju snimke iz različitih razloga, za različite prigode i potrebe u različitim fazama svoje karijere, ali svaki glazbenik treba i mora imati demo snimku. One su najčešće potrebne pri prijavama za natjecanja, audicije za operne studije, ljetne škole, masterklasove i slično. Snimka uglavnom treba biti u trajanju između deset i petnaest minuta, a poanta demo snimke jeste prikazati pjevačeve sposobnosti i repertoar. Preporučuje se izvođenje tri ili četiri kontrastna kraća djela (pjesme, arije, oratoriji...) da bi se prikazala mogućnost izvođenja raznolikog repertoara, ali i razina pjevačeve tehnike, te muziciranja. Ne bi bilo loše da su djela kontrastna i po raspoloženju, tempima i teksturi. Prilikom slanja demo snimaka preporučuje se da prvi snimak koji se šalje bude najbolji, jer vrlo često žiri nema vremena da presluša sve, naročito ako je veliki broj prijavljenih. Zato je prvih dvadeset sekundi snimka vrijeme za koje bi pjevač trebao stvoriti dobar dojam i uhvatiti pozornost slušaoca da bi on imao želju nastaviti slušati snimak.

Kako je tehnologija izuzetno uznapredovala i dostupna je svima, treba napomenuti da snimke slabijeg kvaliteta gotovo nigdje ne prolaze, te zbog ovoga

snimke koje pjevač radi morale bi biti dobre kvalitete, a naročito bi kvalitet zvuka morao biti dobar. Da bi snimka bila što bolja, najbolje bi bilo da pjevač unajmi iskusnog profesionalnog snimatelja. Prije nego se pjevač odluči za nekog snimatelja bilo bi dobro da potraži neke ranije snimke koje je snimatelj radio, te da se također raspita među kolegama i mentorima za njihov savjet i mišljenje pri odabiru. Također, nije nužno unajmljivanje snimatelja, moguće je isto tako unajmiti ili kupiti dobru opremu za snimanje i snimiti se samostalno. U svakom slučaju ono što je najbitnije jeste da kvaliteta snimke bude što bolja.

Lokacija za snimanje je isto tako bitna. Snimati se može u profesionalnom studiju i na nekoj lokaciji (crkva, koncertna dvorana, učionica..). Najčešće u profesionalnim studijima nema koncertnog klavira što svakako predstavlja problem i zapravo nije uobičajeno pravljenje demo snimke u studiju, ali ukoliko se pjevač ipak odluči za ovu opciju trebao bi se raspitati koji bi to studiji bili dobri, tražiti neke snimke ranije snimljene u studiju, te doći osobno u studiju da bi isprobao da li je ugodno pjevati u tom prostoru. Prilikom snimanja na nekim drugim lokacijama neki od najboljih izbora su crkve i koncertne dvorane. Prostor bi trebao imati dobru akustiku, ali da ipak nije previše akustično, nego da zvuk bude topao i mekan. Također, treba obratiti pozornost na to da li se u prostoru za snimanje čuje buka sa ceste, ventilacija i slično. Bilo bi poželjno ranije isprobati akustiku prostora u kojem će se raditi snimanje, te snimiti nekoliko fraza da se isproba prostor i dobije osjećaj akustike. Prije početka snimanja, ukoliko snimanje ne obavlja profesionalni snimatelj, treba provjeriti nivoe i balans zvuka da bi se izbjegle distorzije. Prilikom puštanja snimke, ukoliko zvuk zvuči udaljeno i ukoliko se čuje previše prostora ili eha, trebalo bi mikrofon postaviti bliže. Također, ukoliko je zvuk previše suh i prejak, te ukoliko se čuje šum, mikrofon je preblizu. Najbolje je postaviti mikrofon otprilike između pet i deset metara od pjevača.

Za snimanje je preporučljivo da se pjevač pripremi kao za nastup, dakle dobar san, hidratacija, odmor, relaksacija, te druge stvari koje je pjevač pronašao da mu odgovaraju prije nastupa. Na snimanje bi se trebalo doći potpuno pripremljeno. Dakle, ne bi bilo loše doći nekih sat vremena prije snimanja, te u tom periodu se upjevati, i proći neke fraze iz dijela koja će se snimati, ili ukoliko ima potrebe proći sve od početka do kraja. Mnogima ovo pomaže pri pamćenju djela koja planiraju snimati, pomaže im pri boljoj koncentraciji i da bolje osluškuju svoje pjevanje. Ne

preporučuje se da se previše pjeva prije samog snimanja, jer snimanja znaju trajati i po dva sata jer je gotovo uvijek potrebno ponoviti svako djelo barem dva puta. Isto tako, ukoliko neki dio pjevač tehnički ne uspijeva otpjevati kako treba i nakon dva ponavljanja, ne treba forsirati, već bi bilo dobro preći na neko drugo djelo, pa kasnije opet ponoviti prethodno. Redosljed snimanja kompozicija ovisi od samog pjevača, nekima više odgovara da prvo pjevaju zahtjevnija prema manje zahtjevnim skladbama jer su na početku svježi i bolje koncentrirani, a nekima obratno jer se sa manje zahtjevnim skladbama lakše opuste.

Nakon što se snimanje završi potrebno je urediti snimke. Ukoliko će pjevač sam raditi ovaj dio posla, najbolje je da snimke poslušati otprilike dva dana nakon snimanja, jer će tada biti objektivniji pri slušanju. Gotovo sva natjecanja ili agencije, operni studiji i slično, zahtjevaju ne uređivan snimak. To znači da zvuk mora biti originalan, bez uljepšavanja i ispravljanja intonacije u nekim programima za uređivanje snimki, bez isječaka i kombiniranja nekoliko snimaka kako bi se napravio jedan dobar. Snimka uglavnom mora biti snimljena iz jednog dijela, u originalu, a vrlo često je poželjno da se na snimci prikaže cijelo tijelo pjevača, te da se ne izmjenjuju kadrovi. Snimku treba isjeći tako da počinje sekundu ili dvije prije početka glazbe, a da završava sekundu ili dvije nakon kraja skladbe. Treba također pripaziti u kom formatu napraviti snimku, a preporučuje se wav. format, odnosno neki format veće i bolje kvalitete. Prilikom slanja snimke, s obzirom da je internet dostupan cijelome svijetu, najčešće se zahtjeva, a između ostalog je i najpraktičnije, postaviti snimku na Soundcloud (za audio snimke), Youtube ili Dropbox. Ova tri izvora su najčešće korištena, i nakon postavljanja snimke na jedan od ova tri izvora pristup snimkama je vrlo jednostavan. Svaki snimak koji se postavi ima svoj link koji se lako kopira i šalje. Druga strana nakon što dobije kopiju linka, samo jednim klikom na isti pristupa snimku.

Snimka koja se šalje je najčešće prva prezentacija pjevača i zato je od izuzetnog značaja imati što bolju i kvalitetniju snimku, te se predstaviti u što boljem izdanju, snimka treba prikazati posebnost pjevača i njegove najbolje i najjače strane.

7. AUDICIJE

Audicije su sastavni dio karijere svakog pjevača. Izuzev u slučaju da pjevač želi biti isključivo profesor tada će proći daleko manje audicija, ali svaki pjevač ipak mora proći ovaj korak, to je jednostavno sastavni dio svakog opernog pjevača. Na audicijama se od prijavljenih pjevača, nakon saslušavanja, odabire najbolji ili najpogodniji pjevač za ono za što se organizirala audicija. Audicije vrlo često nisu baš ugodna iskustva i znaju biti izuzetno stresne. Upravo zbog toga što su audicije toliko stresne pjevač se treba znati nositi s tim, a ukoliko primijeti da se prosto ne može nositi sa svim tim stresom, zbog svog psihičkog pa i fizičkog zdravlja poželjno je da pravovremeno donese odluku da završi sa audicijama. Neke audicije su otvorenog tipa i na njih se može prijaviti bilo koji pjevač, prema propisanim propozicijama, samostalno. To su uglavnom operni studiji, natjecanja, ljetne škole, operne agencije i slično. Na audicije u profesionalnim opernim kućama se jedino može doći putem opernog agenta, koji nakon što odluči da li želi surađivati sa pjevačem, šalje pjevača na audicije za koje smatra da je pjevač pogodan. Naravno ovdje postoje iznimke, pa je tako nekada moguće i da se pjevač sam javi u opernu kuću i zatraži da naprave vanrednu audiciju za njega. Postoje također i audicije koje ne zahtijevaju fizičku prisutnost, već se obavljaju putem demo snimki (ljetne škole, masterklasovi, seminari). Također neke audicije su podijeljene u barem dva dijela, te je prva putem demo snimki, nakon koje se prema snimkama biraju najbolji koji onda dolaze osobno na drugi krug audicije. Ovo je najčešće primijenjeno u natjecanjima, te opernim studijima.

7.1. Priprema i savjeti za audiciju

Potrebno je pokazati žiriju svoje kvalitete rano. Ne treba zaboraviti da je žiri najčešće umoran od preslušavanja velikog broja kandidata, i zapravo da oni jedva čekaju da im netko zaokupi pozornost, a sa druge strane ukoliko pjevač to ne uspije u prvih pet minuta od ulaska u prostoriju teško da će to uspjeti i nakon tih pet minuta, te je gotovo sigurno da neće biti izabran.

Zato prije svega treba istražiti što više o opernoj kući, kompaniji i slično. Treba provjeriti kakav repertoar im je u planu, što se izvodilo ranije, što se sada izvodi, na koji glazbeni period su fokusirani i na osnovu toga napraviti repertoar s kojim će se pjevač predstaviti na audiciji. Ovo naravno vrijedi u slučaju da se pjevač ne

prijavljuje za određenu ulogu u operi za koju se i pravi audicija. Također, ukoliko su dostupna imena članova žirija dobro je istražiti malo i o njima, pročitati njihove biografije i vidjeti o kojim ljudima se radi. Ovo će pomoći pjevaču da prilikom dolaska na audiciju dobije osjećaj kao da već poznaje te ljude i to će mu pomoći da se osjeća malo ugodnije. Isto tako je poželjno da pjevač na audiciju ponese isprintan CV.

Nakon što pjevač odabere repertoar koji će izvoditi na audiciji slijedi izuzetno bitan korak, a to je priprema. Nije preporučljivo na audicijama izvoditi arije koje je pjevač naučio desetak dana ranije. Potrebno je znati arije tako dobro da ih pjevač jednostavno može otpjevati automatski. Izuzetno je bitno također da pjevač razumije o čemu pjeva, gdje se arija koju izvodi nalazi u operi, što se dešava prije i nakon arije, te da sazna koje to karakteristike ima njegov lik. Nakon ovoga je moguće dodati prave emocije, bez kojih uopće ni ne vrijedi pjevati. Na audiciji prilikom pjevanja je jedna od najbitnijih stvari pokazati osobnost i prenijeti emocije. U pripremi ne bi bilo loše vježbati što je kontrola nad emocijama i tehnikom, a što uživljenost. Pjevač koji se previše uživi tijekom izvedbe kod žirija izaziva sram i nelagodu promatrajući pjevača kako pretjeruje sa emocijama, a pri tome pjevač najčešće izgubi kontrolu nad tehnikom, ali i muziciranjem. Potrebno je pažljivo vježbati balans kontrole i uživljenosti. Uvijek treba imati na umu da nikada nije pametno ići do kraja sa emocijama tijekom pjevanja. Također ukoliko pjevač ne razumije o čemu pjeva to se vrlo lako primijeti i zasigurno mu audicija neće biti uspješna.

Prije same audicije najbolje je doći pola sata do sat vremena ranije, da bi se izbjegao bilo kakav stres zbog nepredvidljivih događaja koji se lako mogu desiti, te da bi se pjevač mogao skoncentrirati, dovoljno umiriti i polako pripremiti prije izlaska na audiciju. Vrlo često na audicijama nije osigurana prostorija za upjevanje, te je zbog toga preporučljivo doći već upjevan. Ukoliko pjevač putuje na audiciju u drugi grad ili državu najbolje je da dođe dan ranije, da bi se mogao dobro naspavati i odmoriti za audiciju i da bi izbjegao stres zbog vožnje, naročito ukoliko se desi neočekivan događaj prilikom putovanja i na taj način izbjegne stres zbog mogućnosti kašnjenja na audiciju.

Prilikom dolaska na mjesto održavanja audicije jako je bitno biti ljubazan i prijateljski nastrojen prema svima, od portira, drugih pjevača, korepetitora i

naravno do žirija. Posebno treba obratiti pozornost da se prema korepetitoru pjevač ponaša ljubazno. Na ovo se ukazuje iz razloga što se nikada ne zna u kakvim odnosima su žiri sa korepetitorima, pa čak i sa portirima, i može se vrlo lako desiti da ukoliko se pjevač nekulturno i neljubazno ponio prema nekome od njih ta informacija dođe do žirija. U ovom slučaju postoji velika mogućnost da je pjevač već eliminiran prije nego što je i izašao pred žiri. Treba zapamtiti da se ponašanju i ophođenju pjevača prema drugima pridaje prilično velika pozornost, jer nijedna kompanija ili operna kuća ne želi da ima nezdravu i neprijateljsku radnu atmosferu.

Što se pak tiče odjeće prigodne za audicije, to apsolutno ne bi trebale biti svečane večerne haljine ili neka svakodnevna odjeća koju pjevač nosi. Potrebno je imati stila prilikom biranja odjeće. Nikako nije pametno da se pjevač kostimirano obuče, odnosno da se obuče onako kako misli da bi uloga čiju ariju pjeva trebala biti obučena. Za muškarce je najbolje da obuku neko klasično jednostavno odijelo, klasične i kulturne cipele, i naravno da srede kosu da bude uredna i to je u biti manje više sve. Za djevojke, odnosno žene je bitno kompliciranije. Najbolje je obući neku jednostavnu klasičnu haljinu do koljena, bez prevelikog dekoltea, ili klasično jednostavno žensko odijelo. Prilikom odabira odjeće treba obratiti pozornost da to bude jednostavna odjeća, sa malo detalja, uglavnom jednobojna, bez nekih prešarenih detalja i dezena. Također, treba izabrati neke klasične štikle, kao recimo salonke. Što se tiče šminke ona treba biti umjerena i decentna (npr. puder, bež sjenilo za oči, maskara, rumenilo i ruž za usne). Treba imati na umu da žiri voli vidjeti da se pjevač osim što se pripremio za pjevanje isto tako i potrudio da izgleda lijepo, kulturno i sa stilom.

Kada pjevač bude ulazio u prostoriju gdje će pjevati vrlo je bitno da uđe i hoda ponosno, pozitivno i otvoreno. Ljudi stječu utisak o drugima u prvih par minuta i zato je pola posla obavljeno ukoliko pjevač osvoji žiri svojom osobnošću i samopouzdanjem. Žiri uvijek želi pjevača koji ima samopouzdanja. Prilikom ulaska, osim ovoga, treba vrlo jasno i dovoljno glasno pozdraviti članove žirija i ukratko se predstaviti. Pozdravljanje žirija je uglavnom izdaleka, i rijetko kada se zapravo rukuje sa žirijem, a ako se to ipak desi, najčešće na inicijativu žirija, onda je potrebno rukovati se sa svim članovima žirija. Ovdje treba biti izuzetno oprezan da samopouzdanje i pozitivnost ne prijeđe granicu kada ponašanje djeluje

napadno i agresivno. Uvijek treba biti smiren i staložen. Također treba pozdraviti i korepetitora i ukoliko to pjevač ranije nije uradio, predati mu note. Prilikom predstavljanja je najčešće dovoljno reci ime i prezime. Vrlo često se na audicijama dopušta da pjevač sam izabere prvu ariju koju želi pjevati, i nakon što se pjevač predstavi može reći i sa kojom arijom bi želio započeti pjevati. Ukoliko korepetitor počne različit tempo od onog koji pjevaču odgovara, tada pjevač može bez problema početi pjevati u tempu koji mu odgovara, a korepetitor će tada pratiti pjevača. Ukoliko se i tada korepetitor i pjevač ne mogu uskladiti sa tempima posve je uredu zaustaviti sve i ljubazno reći korepetitoru željeni tempo, čak i glasno da žiri može čuti što pjevač govori korepetitoru. Gotovo uvijek je dopušteno da pjevač sa sobom povede svog korepetitora, te na taj način pjevač, ako je u mogućnosti da to i napravi, može izbjeći ovaj dio mogućeg stresa. Tijekom pjevanja je najčešće poželjno da pjevač stoji mirno dok pjeva, tako da bi se žiri mogao posve koncentrirati na pjevanje, i najčešće se to očekuje u Engleskoj, dok se recimo u Njemačkoj i okolnim zemljama preferira da se pjevač kreće tijekom pjevanja.³ Još jedna izuzetno bitna stvar je da prva arija koju pjevač izvodi bude ona koju najbolje zna, u kojoj se osjeća najprijatnije i koja u prvoj polovici sadrži sve ono čime pjevač može predstaviti svoje kvalitete, jedinstvenost i dobiti pozornost žirija.

8. POČETAK PROFESIONALNE KARIJERE

Kada pjevač dobije svoj prvi angažman, poželjno je da zna što se od njega očekuje. Kao prvo, potrebno je da na prvu probu dođe apsolutno pripremljen. To znači da zna svoju ulogu napamet, da zna sve o toj operi i likovima u istoj, da sebi prevede libreto i osim nota da poštuje ispisanu dinamiku, artikulaciju i slično. Od pomoći mu svakako može biti slušanje različitih snimki te opere čisto zbog cjelokupnog doživljaja glazbe, orkestra i nekih uobičajenih načina izvođenja određenih dijelova arija koji možda nisu zapisani u notama. Također ne bi bilo loše da pjevač ima svoje ideje recimo za kadence u arijama ako ih ima i slično, ali nikako se tvrdoglavo držati svojih ideja i uvjerenja, uvijek treba biti otvoren za rast, isprobavati nove stvari i biti fleksibilan u učenju. Poželjno je da pjevač zna dovoljno dobro svirati klavir, zahvaljujući tome će uštediti mnogo novca koje bi trošio na satove sa korepetitorima.

---

³ Izjava baritona, skladatelja i producenta Stephen John Svanholma.

Druga stvar na koju treba obratiti pozornost je odnos prema kolegama, dirigentu, korepetitoru, te ostalim zaposlenima. Prema svima se treba ponašati ljubazno i biti prijateljski nastrojen. Treba prema svima imati poštovanja i ponašati se profesionalno. Kada se radi o odnosu sa režiserom i dirigentom pjevač mora biti fleksibilan, što znači raditi što se od njega zahtijeva. Naravno i tu postoje izuzeci i kompromisi, ukoliko je nešto uistinu fizički nemoguće izvesti ili pjevač ne razumije zašto nešto mora tako odglumiti ili otpjevati, apsolutno je dozvoljeno da ljubazno zamoli za objašnjenje i prodiskutuje o problemu. Treba uvijek imati na umu da se vrlo lako osjeti ukoliko pjevač o nekome ima loše mišljenje, osjećaj mržnje ili slično, ovakve obrasce razmišljanja je poželjno izbaciti iz života i naučiti gledati ljude i svijet sa razumijevanjem i ljubavlju. Ovo je toliko važno shvatiti, jer ovakav način razmišljanja otvara mnoštvo novih vrata i pozitivnih iskustava, događaja i poznanstava.

9. SAVJETI I MIŠLJENJA POZNATIH OPERNIH PJEVAČA I DIRIGENATA

Glavni dirigent Operne kuće u Gracu (Austrija) Dirk Kaftan smatra da je za postizanje karijere mladom opernom pjevaču prije svega potreban „materijal“ odnosno prirodna ugodna boja glasa i kvalitetan vokalni aparat. Također ističe važnost iskrenosti profesora pjevanja prema studentu u smislu da ukoliko čuje da student nema potrebne kvalitete i potencijale da mu odmah na to i ukaže, jer on tvrdi da se već na prvo slušanje može odrediti da li pjevač ima ili nema materijal i potencijal za postizanje uspješne operne karijere. Ističe i da je izuzetno bitno učiti i surađivati sa što više glazbenika, profesora, glazbenih stručnjaka, itd. I kao posljednju jako bitnu stvar napominje da je izuzetno bitno da pjevač što mlađi dođe u kontakt sa nekom Opernom kućom kako bi mogao što prije steći iskustva, te naučiti i razumjeti što se to od njega očekuje kada započne profesionalnu karijeru.

Joyce DiDonato, svjetski poznata mezzosopranistica, ističe važnost osvještavanja i kontrole „unutarnjeg glasa“ koji je vrlo često najveći neprijatelj, naročito tijekom izvedbi. On uništava samopouzdanje, onemogućava koncentraciju i radost muziciranja. Da bi ga se riješili treba ga osvijestiti i doslovno mu reći „Pričat ćemo kasnije“ u situacijama kada pjevač ima izvedbu. Ponekad je dobro „popričati“ sa „unutarnjim glasom“ ali samo kritički i nikako pred samu izvedbu ili za vrijeme izvedbe. Ona također ističe da je za opernu karijeru jako

bitno živjeti, dakle putovati, družiti se, slušati i druge vrste glazbe i obavezno učiti strane jezike, promatrati i izučavati psihologiju ličnosti, čitati, gledati filmove, ukratko promatrati život i sve oko sebe. Naravno napominje da je neizostavan rad na unaprjeđivanju pjevačke tehnike koju treba savladati do te mjere da je pjevač u mogućnosti izvesti sve što zamisli. Također, ističe da je potrebno poznavati jako dobro glazbeni jezik, te ne biti opsjednut samo operom.

Rene Fleming, svjetski poznata sopranistica, ističe da je od velike koristi i važnosti za psihičku pjevača da se zaštiti od negativnosti oko sebe. To znači da ne čita sve kritike na svoje izvedbe, već da ima nekoga kome vjeruje tko će to raditi za njega, te znati probrati kritike koje bi pjevač htio pročitati. Također ističe da je odobrenje od svih ljudi nemoguće i što ranije to pjevač shvati lakše će se nositi sa kritikama.

Anna Netrebko, svjetski poznata sopranistica, smatra da su za opernu karijeru najbitniji stil, glas, umjetnička nadarenost i dobra pjevačka tehnika. Također napominje da ukoliko pjevač ne pjeva jako dobro neće ga se shvatiti ozbiljno bez obzira na sve druge kvalitete.

Dame Janet Baker, svjetski poznata mezzosopranistica, tvrdi da je za uspjeh bitna individualnost, mnogo rada, dikcija, pjevačka tehnika, karakter i svjesnost o tome da rad na sebi nikada ne prestaje. Ona također savjetuje da ne trebati previše pjevati, da pjevač mora biti strpljiv i znati da je građenje karijere i sebe kao umjetnika i pjevača izuzetno spor proces.

9.1. Usklađivanje privatnog i poslovnog života

Život profesionalnog opernog pjevača je poprilično izazovan i neuobičajen. Samoća je zapravo veliki dio karijere i s tim se ne može nositi svatko. S obzirom da su svi pjevači različiti, različitih temperamenata, te da su prolazili kroz različita iskustva u životu nitko ne može sa sigurnošću reći i pripremiti pjevača na ovakav život. Svatko će proći i doživjeti samoću na različit način. Pjevač mora početi živjeti takav život da bi vidio kako podnosi takav život i da li je to ono što želi. Jedna od najbitnijih i možda najtežih stvari koju će morati naučiti jeste naučiti biti sam sa sobom. Kroz samoću će biti primoran okrenuti se sebi i tada će vrlo vjerovatno naučiti puno novih stvari o sebi. Potrebno je imati također nekoga vrlo bliskog ko će biti tu onda kada je najteže, te se okružiti pozitivnim ljudima koji će

također pružati podršku. Uvijek je poželjno da je pjevač kulturan i dobar prema ljudima koji ga okružuju, da bi mogao steći poznanstva i prijatelje na koje će se moći osloniti. Joyce DiDonato napominje da u devet od deset situacija pjevač neće imati podršku i motivaciju oko sebe, te da se mora okrenuti sebi i pronaći to u sebi. Ovakav život isto tako iako donosi mnoštvo prelijepih događaja, neizbježno će u nekim trenutcima donijeti i sumnje i pitanje da li odustati. Njen prijedlog je da se pjevač u takvim situacijama zapita zašto radi taj posao, da li je još uvijek strastven prema tom poslu i da li to još uvijek želi raditi. Također ističe da je izuzetno bitno naučiti čuti i pratiti svoj instinkt, te pronaći svoj sopstveni put. Život pjevača sa sobom svaki dan nosi rizik. Treba osvijestiti da je instrument pjevačevo tijelo, što dalje znači da nije moguće imati apsolutnu kontrolu nad njim. Nikada pjevač ne može biti siguran da se idućeg jutra neće probuditi prehladen, ili promukao, isto tako da li će se desiti neki događaj koji će utjecati na psihu pjevača i tako utjecati i na sam glas, pa čak i da će se jednom probuditi sa željom da se više ne bavi ovim poslom. Zato treba uživati u ovom poslu dokle god za to postoji strast i želja. Ne treba paničariti oko svega ovoga. Živimo u vremenu kada je internet dostupan svuda, tako da je zbog toga puno lakše održati kontakt sa najbližima, te sa njima lakše proći kroz teške periode. Možda bi se nekome učinilo da ovakav život isključuje npr. osnivanje obitelji, ali operni pjevači diljem svijeta svojim primjerima dokazuju da je to moguće. Činjenica jeste da održavanje braka i obitelji tada može često biti teško i prepuno izazova. U slučaju da pjevač ima stalan angažman i karijeru baziranu u jednoj državi ili gradu tada osnivanje obitelji ne treba uopće dovoditi u pitanje, ukoliko naravno pjevač to želi. Treba napomenuti da je pjevačicama nažalost trudnoća rizična za kompletnu karijeru, iz razloga što u trudnoći dođe do velikih hormonalnih promijena u tijelu, koje vrlo lako mogu utjecati na glasnice. Međutim i ovdje treba znati da ovo uistinu ovisi od osobe do osobe, i da je isto tako vrlo vjerovatno da će trudnoća proći najnormalnije po glasnice i da neće mnogo utjecati na samu karijeru. Bitno je naglasiti da stabilan, ispunjen i sretan brak ili veza jako pozitivno utječu na pjevača i njegovo pjevanje. Važno je imati partnera koji će uvijek pružati podršku, razumijevanje i ljubav. Pjevač mora imati mir i ljubav u privatnom životu da bi se mogao baviti ovim poslom.

10. ZAKLJUČAK

Sada je možda jasno zbog čega sam na početku rada napisala rečenicu „Ne postoji jedinstvena formula za uspjeh, svaki glazbenik ima svoj put.“ Planiranje operne karijere uistinu zahtijeva ogroman rad pjevača na sebi. Mogle bi se napisati knjige i knjige na ovu temu i opet će biti onih koji će do karijere stići nekim drugim putem. Ali ono što je osnova i zajedničko svim pjevačima sa uspješnim karijerama je način razmišljanja. Svi izričito tvrde da treba voditi discipliniran život, unaprjeđivati pjevačku tehniku konstantno i tijekom karijere, imati pozitivan stav i pogled na svijet oko sebe, imati strast prema pjevanju i pozornici, iznova učiti nove stvari, strane jezike i postavljati nove i veće ciljeve, te jednostavno živjeti glazbu. Kada dođu teški trenutci, loši dani, dvojbe i negativne misli vezane uz pjevanje treba prihvatiti to stanje i odmah zatim prebaciti fokus na cilj i zahvalnost. Uvijek je pametno pratiti život, izjave i intervjue uspješnih opernih pjevača, jer da bi pjevač znao kako uspjeti mora znati kako razmišljaju uspješni operni pjevači, pa čak se i ne mora ograničiti na operne pjevače, potrebna znanja i inspiraciju može vrlo lako pronaći i kod uspješnih ljudi iz raznih poslovnih područja. Kada spozna kako razmišljaju uspješni ljudi tada i sam može početi tako razmišljati i promjene će sve više dolaziti u njegov život. Također, jako je bitno znati i moći pozitivno gledati na greške. Nikako ne treba dozvoliti da greška utječe negativno na samopouzdanje niti da izazove razočarenje! Griješiti je potrebno da bi mogli napredovati u svakoj sferi života, pa tako i u pjevanju i zato se na greškama treba zahvaliti i učiti iz njih, a korisno je i znati učiti iz tuđih grešaka. Postoji puno toga u životu što ne možemo kontrolirati, te tako puno toga na putu izgradnje karijere ovisi od istraživanja i eksperimentiranja. Treba ostati fleksibilan jer će se ciljevi i planovi mijenjati sa novim životnim iskustvima. Život je tijek, a takva je i karijera. Pjevači, a i drugi glazbenici, vrlo često uspješnu karijeru pripisuju sudbini. Kažu da to znači biti na pravom mjestu u pravo vrijeme, biti „otkriven“ ili jednostavno imati sreće. Ovakvo razmišljanje dovodi do pasivnosti i prepuštanju da se stvari jednostavno dese same od sebe. Pjevač, odnosno glazbenik, je taj koji vodi, on kreira svoju budućnost! Kroz svoje ponašanje i akcije pjevač može odrediti svoju sreću i uspjeh. Svakako treba zapamtiti da se karijera gradi godinama, a ne preko noći, te da genioznost i talent nisu dovoljni, naporan rad je osnova, prečice ne

postoje. Na kraju ću zaključiti sa izjavom velike većine uspješnih ljudi „Cilj nije poanta, poanta je u putovanju!“.

11. LITERATURA

1. Beeching, Angela Myles, *Beyond Talent*, New York: Oxford University Press, Inc., 2010.
2. Greene, Don, *Performance Success*, New York: Routledge, 2002.
3. Jahn, Anthony F., *The singer's guide to complete health*, New York: Oxford University Press, Inc., 2013.
4. Šelbah, Oskar, *Moj sistem uspeha*, Beograd: Plato, 2010.
5. Špiler, Bruna, *Umjetnost pjevanja*, Herceg Novi: NVO „Bruna“, 2012.

Popis internetskih stranica

1. <https://www.youtube.com/channel/UCBEipHW5jNHITTkNXJHPD1g>
2. <https://www.youtube.com/channel/UCLWiWcQEaD13TeTTe-9BAfQ>
3. <https://www.youtube.com/channel/UCq1T8h33nXmLA8slAxmtQsQ>
4. <https://www.youtube.com/channel/UCAn4798udcwmXfjOa6l4Ejw>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=9clnOygDSNY&t=1379s>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=8H6Vk04rLwY>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=AAflARZOrfA>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=nnjC9ZrLoak>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=d70Bj3tC0XQ>
10. <https://www.youtube.com/watch?v=tmS1JJZ-5Ho>
11. <https://theoperastage.com/category/articles/>
12. https://theoperastage.com/category/guest_blog/
13. <http://www.znanostblog.com/grelin-hormon-zbog-kojega-ne-uspijevate-smrsaviti/>